

SESIUNEA DE COMUNICĂRI ÎNCHINATĂ BICENTENARULUI WAHLSTEIN

Nu avem prea des prilejul să ne întâlnim cu un bicentenar în arta noastră modernă. De aceea, acelea care se ivesc trebuie cinstitute cum se cuvine, cu atât mai mult cu cât cel omagiat nu era doar plastician ci o personalitate complexă, cu varii aplicații și preocupări: editor, naturalist, muzcograf și restaurator, deschizând, prin activitatea lui, drumuri necunoscute până atunci în știința și arta românească. Este vorba despre Carol Wahlstein (1795–1863) care a fost evocat în sesiunea națională de comunicări științifice „Carol Wahlstein și epoca sa” organizată de Inspectoratul pentru cultură al Municipiului București, la Sala Dalles a Universității Populare, pe data de 20 octombrie 1995, chiar ziua în care, cu două sute de ani în urmă, acesta se naștea în orașelul Gospič din Croația.

Comunicările s-au împărțit în două categorii: acelea ocupându-se exclusiv de viața și opera lui Wahlstein și acelea tratând aspecte sau artiști contemporani lui.

Folosindu-se documente irecuzabile privind semnătura sa, a fost stabilită definitiv ortografia acestuia: atunci când folosea caracterele latine apărea Carol (Carl sau Karol) Wahlstein, iar când le folosea pe acelea cirilice apărea românizat, Scarlat Valștain. Contemporanii sau urmașii au folosit, însă, variate conotații ale numelui său: Valștainer, Wallsteiner sau Wallenstein — nici unul dintre ele întrebuițat de posesor.

Cum Wahlstein și-a legat viața de primul muzeu al Țării Românești, două comunicări s-au ocupat de activitatea sa de conservator și de amănunte legate de funcționarea instituției. În foarte documentata sa comunicare „*A existat un regulament de funcționare al Muzeului de Istorie Naturală și Antichități din București*”, Maria Ioniță de la Muzeul Național de Istorie al României a prezentat detalii necunoscute despre acest lăcaș înființat la Colegiul Sf. Sava, despre fondatorii lui și primii custozii, dintre care Wahlstein, începând din anul 1837, a avut un aport esențial în sistematizarea și îmbogățirea colecțiilor, în înregistrarea lor în „condici șnuruite”, în corespondența și schimburile de exponate cu muzee din străinătate, în pregătirea și restaurarea pieselor etc. Alexandru Marinescu, de la Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, în comunicarea sa intitulată „*Colecțiile de istorie naturală ale Muzeului Național din București în timpul directoratului lui Carol Wahlstein (1837–1859)*”, a completat și conti-

nuat precedenta lucrare în privința activității muzeografice a celui omagiat. Accentul a fost pus pe sectorul cel mai dezvoltat al muzeului, acela al științelor naturale căruiua Wahlstein i s-a dedicat, cu pasiune, fiind un bun vânător și un priceput taxidermist ce aduna și pregătea personal colecțiile. Într-o adresă din 1858 către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice el arăta că, în 24 de ani, a îmbogățit muzeul cu 235 de exemplare de valoare. Rezultatul acestor preocupări l-a constituit lucrarea „Elemente de ornitologie după proprii observații locale chiar în Țara Românească” — o raritate bibliofilă — al cărei anunț apărea în 1853.

Florin Rogneanu, de la Muzeul de Artă din Craiova, a prezentat lucrarea realizată în colaborare cu dr. Paul Rezeanu (directorul aceleiași instituții oltene) și intitulată „*Carol Valștein la Craiova*” punând la punct anumite date eronate privind șederea acestuia în Bănie. În acel interval a executat portretul serdarului Dimitrie Aman, tatăl viitorului pictor de mare celebritate Theodor Aman —, lucrare acreditată multă vreme ca aparținându-i lui Constantin Lecca (informație, de altfel, deja cunoscută din comunicări și articole anterioare ale lui Paul Rezeanu).

În comunicarea „*O nouă lectură a «Elementelor de Deseniu și de Arhitectură»*”, Ioan Spătan, de la Biblioteca Academiei Române, a oferit o nouă abordare a textului primului manual de desen tehnic și topografic apărut în limba română de sub condeul lui Wahlstein care, deși tradusese o lucrare a lui Vignola, o actualizase și o adaptase la necesitățile țării noastre. A fost atrasă atenția asupra valorii incontestabile a acestei lucrări pentru obișnuirea elevilor cu tainele desenului, cu metodele de lucru, cu pregătirea culorilor și felul de aplicare.

După ce au fost expuse eforturile făcute de Carol Wahlstein pentru a procura din străinătate material didactic pentru cursurile sale de desen — „izvoade de desenm liniar, de figuri, de mobile cu voluri arhitectonice, de poame după natură, portreturi de Sf. Apostoli” etc. — în comunicarea „*Documente inedite privind publicarea «Elementelor de Deseniu și de Arhitectură»*” de Adrian Silvan Ionescu de la Institutul de Istorie „N. Iorga” au fost clarificate, pe baza adreselor și actelor de arhivă, cauzele existenței celor doi ani diferiți ce apar pe copertă și foaia de titlu și, respectiv, pe planșa cu ilustrația alegorică, 1836 și 1837. Tex-

tul lucrării fusese tipărit de Ion Eliade Rădulescu, iar planșele de librării și litografii Walbaum și Weise, cei din urmă întârziind cu peste patru luni onorarea contractului — în loc de septembrie 1836 predarea făcându-se în februarie 1837. Întârzierea fusese cauzată de absența din București a lui Wahlstein însuși, care se însărcinase cu desenaerea pe piatra litografiată a compoziției alegorice de la începutul lucrării — cu acest prilej a fost stabilită și paternitatea aceluia desen naiv dar elocvent pentru mesajul patriotic pe care era menit să îl transmittă școlărilor. Cealaltă comunicare a lui Adrian-Silvan Ionescu — „*Evenimente ale actualității românești consemnate de Carol Wahlstein pentru revista «Illustrirte Zeitung» din Leipzig*” — a prezentat schițele cu intrarea contelui Coronini și a trupelor austriece în Capitală și întoarcerea principelui Barbu Știrbei de la Viena pe 5 octombrie 1854, publicate în numărul 594 din 18 noiembrie 1854, împreună cu o corespondență nesemnată dar sigur aparținându-i tot artistului bucureștean, ce era bun vorbitor de limbă germană și avusese legături anterioare cu acel oraș în care, în anul 1826, tipărise prima foaie ilustrată din Țara Românească, „*Bukarester Deutsche Zeitung*”.

Ocupându-se de un contemporan al celui omagiat, pictorul Anton Chladek — și el unul dintre „uitații” perioadei de cristalizare a sintaxei plastice moderne din România, al cărui bicentenar al nașterii a trecut total neobservat în 1994 — Radu Ionescu s-a aplecat asupra corespondenței și actelor ce provin de la acesta și le posedă în propria-i colecție, în comunicarea „*Răscolind prin arhive Anton Chladek*”. Făcând referiri la documente și epistole în germană, maghiară, franceză și română, dar fără a da necesarele citate din acestea, autorul a realizat o călătorie nostalgică prin viața culturală și mondenă a primei jumătăți a secolului al XIX-lea.

Cătălina Macovei, de la Biblioteca Academiei Române, a făcut o pertinentă analiză stilistică a „*Albumului «Bucovina ilustrată» de Franz Xavier Knapp, 1854*”, plasând lucrarea în contextul epocii, avidă de imagini pitorești ce anticipau apariția peisajului fotografic și al cărții poștale.

Autoarea a adus un important aport la iconografia acelei zone în urma descoperirii acuarelelor originale ce stătuseră la baza litografiilor ce au fost strânse între copertile acestui album.

În aceeași sferă a vieții artistice din alte zone ale țării s-a înscris și comunicarea „*Simo Ferenc, un contemporan transilvănean al lui Wahlstein*” de dr. Negoită Iăpțoiu, de la Muzeul de Artă din Cluj. Născut la Odorheiu Secuiesc, Simo Ferenc (1808—1869) a studiat la Academia de Arte din Viena și și-a făcut un nume de prolific protretist la Buda. Dar, din 1832, se stabilește la Cluj devenind pictorul protipendadei pentru care executa portrete și compoziții în stil Biedermeyer. La fel ca Wahlstein, Simo ocupă catedra de desen din cadrul Școlii Normale de Desen din acel oraș, activând cu multă eficiență între 1836 și 1866, timp în care a format generații întregi de elevi destinați unor meserii cu caracter mai mult sau mai puțin artistic (tipografi, litografi, argintari, ceasornicari etc.).

Ocupându-se de viața și activitatea pedagogică a unuia dintre fiii lui Wahlstein, Ruxandra Ionescu, de la Muzeul Județan de Artă Prahova, a prezentat pe câțiva dintre iluștrii învățăcei pe care acesta i-a avut la Ploiești, în comunicarea „*Iosif Wallenstein și elevii săi*”. Printre aceștia se numără pictorii Ștefan Popescu și Iosif Iser și arhitecții Alexandru Zagoritz și Toma T. Socolescu, unul dintre fondatorii Societății Arhitecților Români.

Cu ocazia acestei interesante manifestări științifice a fost prezentată și macheta plachetei „*Bicentenarul Carol Wahlstein*”, creație a sculptorului Teodor Zamfirescu, ce va fi bătută spre a marca acest eveniment, îmbogățind astfel colecțiile de numismatică și medalii cu un valoros exemplar închinat unui pionier al culturii și artei românești.

ADRIAN-SILVAN IONESCU